

איריס סופרנה Iris sofarana פורח עתה ברום החרמון

שמעון פריינטה מושב שפיר paryente7@12.net.il

אבי שמידע המחלקה לאבולוציה, סיסטמטיקה והתנהגות והמרכז לרציונליות,

האוניברסיטה העברית ירושלים, גבעת רם. avi.shmida@gmail.com

קובי שביד פרדס-חנה. kobish61@gmail.com

איריס סופרנה Iris sofarana פורח עתה במרומי החרמון בעמק בולען. זהו מין איריס נהדר מקבוצת איריסי ההיכל אשר התגלה בחרמון לפני שנים מועטות על ידי מייק לבנה ז"ל ובטעות הוגדר כ**איריס ווסטי Iris westii**.

בסיור שערכו חברים אוהבי טבע ושלג ב-3.5.2016 הם גילו מספר אתרים במדרונות הטרשיים של רכס דובדבן, במפנים דרומיים על סלע גיר קשה מתקופת היורה. (ראו במפה את מיקום האתרים).

זהו המין המאחר ביותר בפריחה מבין כל איריסי ההיכל ובכך הוא שובר את שיאו של

האיריס ההדור הפורח בישראל בסוף חודש אפריל. גם באתרים האחרים בלבנון בהם גדל מין זה, תקופת פריחתו בחודש מאי ואף יש דיווחים על פריחה בחודש יולי.

איריס סופרנה אנדמי להרי הלבנון וגדל בהם בהרים מעל רום 1300 מטר במדרונות סלעיים-טרשיים שטופי שמש. זהו המין השכיח בהרי-לבנון מקבוצת אירוסי ההיכל והוא מאופיין על ידי דגלי-פרח לבנים (צבע שנהב עם פסים דקיקים) ושפיות פרח כהות מאוד ומוכתמות בשחור. על פי הספרות (Mathew, 1982, אבישי בע"פ) היו אלה התורכים טורקים שגנבו את קני השורש מלבנון והביאו אותם לאירופה, שם תורבת והפך למין תרבותי בשם **איריס סוסיאנה** *Iris Susiana*. זהו המין תרבותי הכי ידוע מקבוצת איריסי ההיכל המתורבת כבר לפחות 400 שנה!

איריס סופרנה בעמק בולען. צילם: קובי שביד ©

איריס סופרנה תואר מהרי הלבנון ממעיין - Ayn-Sawfar. אופייני לו עמוד תפרחת נמוך

יחסית בהשוואה לאיריס הגולן (30-40 ס"מ) עלי-הדגל ממש לבנבנים, בשפית שערות מעטות שחורות והעלי בצבע שחור. מבחינה מורפולוגית הוא קרוב ביותר ל**איריס נצרתי** ושונה ממנו בגובה עמוד הפריחה, בתקופת הפריחה ובדגם הכתמיות על השפית. לעומת **א.נצרתי** הגדל מתחת לרום 1200 מטר, **איריס סופרנה** אופייני לחגורה הטרגקנטית של החרמון והלבנון.

מין זה נמצא בעמדת ביניים בין סריית מיני **איריס נצרתי** והדור להם דגלים לבנים ושפית כהה הומוגנית, לבין מיני סריית **איריס שחום**, להם שפית כהה. **איריס ווסטי** *Iris westii* אשר תואר רק בשנת 1933 ע"י דינסמור מאזור ג'זין, זהה למופע מסוים בתוך השונות הכללית של **איריס סופרנה**.

בספרו על הסוג איריס (Mathew, 1989) מציין מאתיו כי למין זה מופעים (או זנים) שונים (ראו תמונות מהספר על פרחי לבנון (Tohme and Tohme, 2002), אחד מהם זהה לזה של אוכלוסיית עמק בולען והשני - בעל מופע כהה בעל דגל ושפית בצבע שחרחר הומוגני (היה זה דינסמור שכלל מופע זה בטעות בקבוצת **איריס שחום**). מאתיו מציין כי הצורה האופיינית והנפוצה של **איריס סופרנה** היא זו בעלת צבע דגל בהיר לעומת צבע שפית כהה.

אנו קוראים לחובבי הפרחים והטבע לגלות עוד אוכלוסיות של **איריס סופרנה**, **איריס נצרתי ואיריס הגולן** באזור ולחכות בכיליון עיניים ליום שבו נוכל לטייל בחופשי בהרי מול-הלבנון וליהנות ממיני איריס נוספים מקבוצה זו כמו **איריס זהוב**, **איריס בצרה**, **איריס דמשקאי**, **איריס הבזלת ואיריס הארזים**.

ספרות:

Mathew B 1989 The *Iris*. Batsford Ltd. London.

Mouterde P 1966-1970, 1984 Nouvelle Flore du Liban et de la Syria. Vol.1, 2, 3 text and Atlas. Dar el-Machreq. Beyrouth.

Post GE 1932-1933 Flora of Syria, Palestine and Sinai, 1883-1896; 2nd ed. By J.R. Dinsmore, 2 Vols. American Uni. Press, Bierut.

Tohme G and Tohme H 2002 A thousand and one Flowers of Lebanon. Pub. of the Lebanese University, Nat. Sceince Sec. 22, Beirut.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: פריינטה ש שמידע א ושביד ק 2016 איריס סופרנה Iris sofarana פורח עתה
ברום החרמון, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 3.

[איריס סופרנה Iris sofarana פורח עתה ברום החרמון](#)